

Ale kommun

kommun@ale.se

Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn i Himlaskolan i Ale kommun

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Ale kommun att senast den **13 oktober 2017** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Nedan redovisas förslag på åtgärder. I de fall det är möjligt får bristen avhjälpas på annat sätt.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolinspektionen konstaterar att Ale kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Ansvariga på skolan utreder elevens behov av särskilt stöd skyndsamt, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. (3 kap. 8 § skollagen)

Åtgärder

- Rektorn ska se till att ansvariga på skolan utreder elevers behov av särskilt stöd skyndsamt, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Ale kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)
- Vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. (6 kap. 6-10 §§ skollagen)

Åtgärder

- Rektor ska se till att utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.
- Rektor ska se till att det vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever.

Förutsättningar för lärande och trygghet

Skolinspektionen konstaterar att Ale kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Elevhälsan används främst förebyggande och hälsofrämjande, för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. (2 kap. 25 § skollagen)
- Den studie- och yrkesorienterande verksamheten tillgodoser elevernas behov av vägledning inför elevernas val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet. (2 kap. 29 § skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

- Rektor ska se till att elevhälsan används främst förebyggande och hälsofrämjande, för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.
- Rektor ska se till att det finns en studie- och yrkesorienterande verksamhet som tillgodoser elevernas behov av vägledning inför deras val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet.

Bedömning

Skolinspektionen har genomfört tillsyn i Ale kommun under våren 2017. Himlaskolan besöktes den 28 februari och 1 mars 2017.

Skolinspektionens tillsyn visar att det på Himlaskolan bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete i syfte att utveckla verksamheten, vilket också dokumenteras på ett tydligt sätt. Dock framkommer vid tillsynen ett antal brister inom andra områden.

Vid skolenheten finns brister i arbetet med att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Det finns också brister i det målinriktade arbetet mot kränkande behandling. Av utredningen framgår det att det finns klasser och elevgrupper för vilka undervisningen inte präglas av trygghet och studiero. Tillsynen visar att det förekommer mycket oroligheter och otrygga situationer i samband med raster. Vidare framkommer vid tillsynen att många elever vid tiden för tillsynen upplever att de inte har studiero på sina lektioner. Detta gäller trots att det finns ett pågående arbete i vissa klasser för att komma tillrätta med bristande studiero.

Skolinspektionen gör också bedömningen att skolans arbete för att motverka kränkande behandling inte är tillräckligt målinriktat. Utifrån vad som framgår av tillsynen och skolans plan mot kränkande behandling saknas en tydlighet och struktur vad gäller hur förebyggande insatser och åtgärder tas fram utifrån verksamhetens behov och vad som tidigare genomförts inom ramen för detta arbete. Skolinspektionen ser dock att skolan startat upp ett arbete kring att ta fram former och strukturer för att arbetet ska bli tydligt, förebyggande och målinriktat, även om detta ännu inte finns på plats.

Skolinspektionen utredning visar vidare att det finns brister i skolans arbete när det gäller att vid behov skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd. Elever ges förvisso extra anpassningar om de bedöms behöva det. Om eleverna inte klarar kunskapskraven trots de extra anpassningar som de ges, utreds däremot inte alltid deras eventuella behov av särskilt stöd.

Vid utredningen framkommer också att det finns brister i elevhälsans arbete och att det saknas studie- och yrkesorienterande verksamhet. Utredningen visar att elevhälsan vid tiden för Skolinspektionens tillsynsbesök inte används främst förebyggande och hälsofrämjande, även om det är en ambition hos både rektorn och elevhälsan. Tillsynen visar vidare att skolan inte erbjuder eleverna tillräcklig studie- och yrkesorientering. Bland annat har eleverna i årskurs 6 inte fått någon vägledning inför val av skola eller val av modernt språk inför årskurs 7. Rektor måste se till att det inom utbildningen finns studie- och yrkesorienterande verksamhet så att eleverna får den vägledning de behöver inför framtida val av utbildning och yrke.

Föreläggande

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolinspektionen bedömer att elevers behov av särskilt stöd inte skyndsamt utreds, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Av vad som framgår i tillsynen följs de extra anpassningarna upp regelbundet, men det görs ingen utredning av elevers behov av särskilt stöd – även om eleven inte uppnår kunskapskraven trots de extra anpassningarna som ges. Detta sammanhänger med att lärare inte alltid anmäler befarade behov. Utredningen visar också att det som bedöms utgöra särskilt stöd på skolenheten är personella resurser eller anpassad studiegång, och i övrigt erbjuds eleverna extra anpassningar, vilket kan vara en förklaring till att anmälan inte görs. Detta är inte förenligt med skollagens krav.

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta enligt skollagen anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Av intervjuer med lärare, elevhälsan och rektorn samt av dokumentation som skickats till Skolinspektionen inför tillsynen framkommer det att skolan har en rutin och ärendegång när det gäller extra anpassningar och särskilt stöd. Rutinen, som är dokumenterad och beskrivs av intervjugrupper, stämmer överens med Skolverkets modell över arbetsgången med stödinsatser, enligt Skolverkets allmänna råd.

Enligt skolans egen statistik fick 34 procent av eleverna i årskurs 3 godkänt på alla delprov i det nationella ämnesprovet i matematik läsåret 2015/16, och 66 procent av eleverna i årskurs 3 fick godkänt på alla delprov i det nationella ämnesprovet i svenska samma läsår. Skolinspektionens dokumentstudier visar att det på skolan finns fyra elever som har åtgärdsprogram, varav en går i ovannämnda årskurs.

I intervju med lärare uppger de att elever som inte har uppnått kunskapskraven i en årskurs där det finns kunskapskrav, kan gå vidare till nästa årskurs utan att elevernas eventuella behov av särskilt stöd utretts. Detta förklarar lärarna med att de sedan några år gått över till att använda sig av extra anpassningar. För att det ska utarbetas ett åtgärdsprogram för en elev behöver det vara så kallade "extremfall", enligt lärarna. Exempel på sådana fall är när det handlar om att eleven behöver extra personella resurser så som elevassistent, eller anpassad studiegång.

Rektorn säger i intervju att det som utgör särskilt stöd på skolenheten är personella resurser och att det i övrigt genomförs extra anpassningar. Rektorn uppger apropå att skolan har elever som inte nått kunskapskraven och inte har utretts eller har

åtgärdsprogram, att fokus i utvecklingsarbetet istället har legat på att stötta lärarna med exempelvis bedömningsstöd och att arbeta med formativ bedömning. Rektorn uppger att hon inte kunde förutse att resultaten i årskurs 3 förra läsåret skulle bli så låga, och beskriver att resultaten på nationella ämnesproven blev lägre än väntat. Rektorn uttrycker att det delvis handlar om att lärarnas bedömning av elevernas kunskaper kan ha varit missvisande, och delvis om social problematik i elevgruppen. Trots att rektorn uppmärksammat problematiken kring bedömningar och startat ett arbete kring detta, är rektorns uppfattning att det fortfarande finns lärare som inte signalerar när elever inte bedöms uppnå kunskapskraven, uttrycker hon. När Skolinspektionen påpekar att bedömningen av elevernas kunskaper är kopplat till att uppmärksamma elevers behov av särskilt stöd, beskriver rektorn att hon noterat att lärarna är olika snabba med att uppmärksamma elever som kan befinns sig i riskzonen när det gäller att nå kunskapskraven. Rektorn ger exempel på att en elevs behov av utredning om särskilt stöd uppmärksammas i samband med ett lärarbyte, där elevens tidigare lärare alltså inte uppmärksammat elevens behov av utredning.

Elevhälsan uppger i intervju att det har funnits en tendens bland vissa lärare att inte markera att en elev behöver åtgärder för att klara "godkända kunskaper", i skolans digitala system, även om eleven inte bedömts uppnå kunskapskraven. Tanken är att lärare ska, i det digitala systemet, klicka i att eleven inte uppnår godkända kunskaper om så är fallet. Elevhälsan uppger att rektorn tagit tag i detta och specialpedagogen är involverad i att arbeta kring bedömning med lärarna.

På Skolinspektionens fråga om det förekommer att elever går ut med F i betyg utan att det har satts in några åtgärder för eleverna, svarar elevhälsan att det kan förekomma åtgärder i form av extra anpassningar. Uppföljning av huruvida de extra anpassningarna fungerar och eleven bedöms kunna nå målen med hjälp av dem, görs minst två gånger per termin, enligt elevhälsan. De förklarar vidare att en elev, trots att det sker en utveckling hos eleven, kan få betyget F – om eleven varit långt ifrån ett godkänt betyg från början.

Motivering till föreläggande som ingripande

Ale kommuns verksamhet uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Ale kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristen.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Trygghet och studiero

Skolinspektionen bedömer att Himlaskolans rektor och lärare inte säkerställer att elevernas undervisning präglas av trygghet och studiero. Bedömningen görs mot bakgrund av följande. Elever beskriver i intervju att det förekommer slagsmål mellan elever och att det finns elever som blir retade och spottade på. Av intervjuer framkommer det samtidigt att rastvaktssystemet inte fungerar tillräckligt väl. Elever beskriver att det vid rasterna inte finns tillräckligt med rastvakter ute, och att det då uppstår otrygga situationer. Vidare framgår det av intervjuer och av Skolinspektionens observationer att studieron brister i flera undervisningsgrupper. Detta innebär att

Skolinspektionen bedömer att det pågående arbete kring studieron som bedrivs i vissa grupper inte är tillräckligt eftersom många elever vid tiden för tillsynen inte ges möjlighet till studiero i undervisningssituationen.

Ovanstående är inte förenligt med skollagen som anger att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Trygghet

Elever i årskurserna 5 och 6 uppger i intervju att de känner sig trygga i skolan och uttrycker att de tror att alla elever trivs och har vänner. De upplever också att det finns vuxna ute på rasterna och att det är lugnt på rasterna så länge inte de yngre eleverna har rast samtidigt. Enligt eleverna i årskurserna 5 och 6 händer det ibland att de yngre eleverna gapar, skriker och slåss på rasterna.

I intervju med elever i förskoleklass och årskurs 1 till 4, säger de flesta av eleverna, men inte alla, att de känner sig trygga i skolan. Eleverna uppger att det finns elever som blir mobbade eller retade och att det förekommer bråk, vilket gör att de kan känna sig mindre trygga. Flera elever ger exempel på situationer där de känt sig otrygga kopplat till andra elevers beteende, exempelvis att någon blivit spottad på eller att elever slår varandra. I en årskurs säger eleverna att det blir bråk flera gånger i veckan, där elever dras ner på marken och tar halsgrepp om varandra. I en annan årskurs säger eleverna att det är färre bråk hos dem nu än tidigare, men när det blir bråk är det "stora bråk". De flesta exempel som ges när bråk sker är i situationer vid rasttillfällena. Enligt eleverna pratar lärarna med de inblandade eleverna när sådant händer, men bara om lärarna ser det. De yngre eleverna (förskoleklass till årskurs 2) säger att det finns rastvärdar och att dessa sätter stopp för bråk mellan elever. De äldre eleverna (årskurserna 3 och 4) beskriver att lärarna ibland inte kommer när det uppstår situationer på skolgården och då får eleverna själva ingripa, vilket kan leda till ännu mer bråk. Enligt eleverna kan de ibland inte få tag i lärarna eftersom dörrarna in till skolan är låsta och eleverna då inte kommer in i skolbyggnaden när det är rast. En elev ger exempel på att elever fick hålla fast de eleverna som bråkade vid ett tillfälle under vårterminen 2017, då läraren inte anlände på flera minuter. De äldre eleverna upplever att det inte är några lärare ute på skolgården när de har rast trots att de har rastvakter. De säger att lärarna är ute en stund men sedan går de in igen, och eleverna beskriver att elever bråkar när det inte är någon "lärare i sikte".

Lärare uppger i intervju att i en klass var det bråk nästan dagligen under förra läsåret. De har tillsammans med elevhälsan arbetat med detta och vidtagit olika åtgärder vilket lett till att bråken minskat drastiskt detta läsåret. Det förekommer dock fortfarande enstaka gånger att det blir bråk bland dessa elever, säger lärarna. När det gäller uppsikt över elevernas förehavanden på rasterna, säger lärarna att om eleverna är där de ska vara under rast, så har lärarna koll. Tidigare kunde eleverna vara på ställen där det nu är staket, och lärarna låser dörren in till skolbyggnaden så att eleverna inte kan gömma sig inomhus under rasterna. Lärarna uppger vidare att deras uppfattning är att det finns tillräckligt med rastvakter. De poängterar dock att rastvaktssystemet är sårbart vid exempelvis sjukfrånvaro bland lärare. De säger också att lärarna vid lunch har en

halvtimmes rast och att det då är svårt att avgöra vem som ska vara rastvakt. Lärarna har fått i uppdrag att lösa det men det har varit svårt, säger de. Varje morgon har de möte för att stämma av frågor kring dagen, däribland vem som är rastvakt, men det är inte alltid som det löses då. Lärarna förklarar att de inte har några vikarier som kommer in utifrån. Detta innebär enligt lärarna att om många är borta så är det svårt att lösa rastvaktsschemat.

Lärare uppger vidare att de vid utvecklingssamtalen frågar eleverna om de trivs i skolan, och får en bild av elevernas upplevda trygghet därigenom. I övrigt får lärarna veta om eleverna är trygga genom att eleverna kommer och berättar för läraren om något hänt. Lärarna säger också att det finns en enkät som eleverna i grundskolan fyller i men som lärarna inte själva har hand om. Lärarna känner inte till om det finns någon sammanställning av hur det är med tryggheten bland eleverna i skolan.

Studiero

Av Skolinspektionens intervjuer med elever i förskoleklass och årskurserna 1 till 4 framgår att eleverna inte upplever att de har studiero på sina lektioner. I några klasser beskriver eleverna att de nästan aldrig får studiero och många elever har svårt att koncentrera sig på grund av den bristande studieron. Många elever beskriver att bristen på studiero handlar om att elever pratar rätt ut eller till och med skriker. Eleverna i vissa klasser säger att det ibland hjälper när lärarna säger till, medan det i andra klasser inte ändrar någonting när läraren försöker få ordning och arbetsro. En elev uttrycker att det ibland är så oroligt i klassrummet att eleven behöver gå ut ur klassrummet för att få lugn, och elever i en annan klass beskriver en del av sina lektioner som kaotiska. Enligt eleverna beror det på vilken lärare de har, om det hjälper eller inte att läraren säger till när det är stökigt. Eleverna berättar också att på vissa lektioner springer eleverna runt så att andra elever inte kan koncentrera sig. Elever i flera olika klasser uppger att det "ungefär varje dag" kan bli så stökigt på lektionerna.

Lärare i förskoleklass och årskurserna 1 till 2 uppger i intervju att de upplever att det är studiero under arbetspass men säger samtidigt att samtal mellan eleverna, som kan vara en del av lektionen, ibland blir högljudda. Lärarna uppger att frågan om arbetsro ställs vid utvecklingssamtal, och en lärare säger att då har några elever uttryckt att det inte är arbetsro och att det är pratigt. Läraren förklarar att det händer att eleverna i klassen delas in i två grupper, där den ena gruppen sitter i ett angränsande rum. Om läraren då är ensam med klassen kan eleverna i den grupp läraren inte är hos busa och väsnas.

I intervju med lärare i årskurserna 3 till 6 uppger lärarna att studieron varierar i de olika klasserna, och poängterar också att även elevernas förväntningar på vad studiero är varierar. Enligt lärarna har eleverna höga förväntningar på vad studiero är, nämligen att alla elever ska vara tysta, men reflekterar inte själva över hur de bidrar till studieron. Lärarnas uppfattning är att det är studiero på lektionerna, även om eleverna inte alltid tycker det. Någon uttrycker dock att det periodvis kan vara stökigare i vissa klasser. Eleverna har besvarat enkätfrågor om studiero inför utvecklingssamtal, och i en klass var det många negativa svar, säger en lärare. I någon klass brister studieron och "spårar ur" när eleverna ska arbeta själva, säger en lärare. Läraren arbetar mycket med

att involvera eleverna för att de ska förstå och komma med förslag för att studiero ska upprätthållas.

Elevhälsan säger i intervju att de varit involverade kring en klass för att stötta i arbetet med att skapa lugn och ro. Klassen beskrivs av elevhälsan som rörig och de uppger att det förekommer olika konflikter och missförstånd såväl elever emellan som mellan lärare och elever. Elevhälsan har kontinuerlig kontakt med lärarna, och lärarna provar olika lösningar. Elevhälsan är noga med att följa upp dessa insatser för att lärarna ska känna att de får stöd i arbetet.

Rektorn uppger i intervju att av de senaste enkätresultaten går det att utläsa att studieron har blivit bättre i de flesta klasser, utom i en årskurs. Även lärare uppger i intervju att flera elever uttryckt i sina enkätsvar att studieron förbättrats sedan terminen före. Rektorn kopplar de förbättrade resultaten till åtgärder som skolan vidtagit, så som att byta lärare i klasserna.

Skolinspektionen har vid tillsynsbesöket genomfört lektionsbesök i ett antal olika klasser och elevgrupper i förskoleklass och i årskurserna 1 till 4. Såväl studieron som möjligheten att bedriva undervisning varierade på de lektioner som besöktes, både mellan lektioner och under en och samma lektion. I vissa grupper i flera av årskurserna finns det tillfällen då Skolinspektionen uppmärksammar att bristen på studiero kan påverka elevernas möjlighet att ta till sig kunskap. Det finns exempel på att elever går ut och in från klassrum och går runt i klassrum, att elever inte fokuserar på uppgiften utan pratar med varandra om annat, att läraren flera gånger om får säga till eleverna att vara tysta för att kunna fortsätta med lektionen. Under vissa av lektionerna som Skolinspektionen besöker finns det elever som inte är delaktiga i undervisningen eller gör de uppgifter som ska göras, exempelvis sitter i korridoren eller pratar med varandra istället för att läsa tyst när de är klara med uppgiften de ska göra. Det finns även elever som leker högljutt i anslutning till klassrummet när de är färdiga med sina uppgifter.

Målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling

Skolinspektionen bedömer att skolans arbete för att motverka kränkande behandling inte är tillräckligt målinriktat. Denna bedömning görs mot bakgrund av följande. Såväl det förebyggande värdegrunds- och trygghetsarbetet som arbetet med skolans plan mot kränkande behandling beskrivs i tillsynen som eftersatt och utan tydlig struktur. Även om det vid tillsynen framkommer att skolan har startat upp ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling finns detta ännu inte på plats utan skolan arbetar fortfarande med att ta fram former och strukturer för att arbetet ska bli tydligt och förebyggande. Det framgår av Skolinspektionens utredning även att skolans plan mot kränkande behandling saknar en redogörelse för hur föregående års åtgärder genomförts, och det framgår ej utifrån vilka behov eller aspekter de aktuella åtgärderna tagits fram. Lärare beskriver att de inte är särskilt insatta i arbetet med att motverka kränkande behandling men att de har diskuterat kring vad kränkande behandling kan vara.

Ovanstående är inte förenligt med skollagen. Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling. Vidare anger skollagen att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Enligt skollagen är en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen.

Elevhälsan säger i intervju att kurator tidigare har haft i uppdrag att hålla i trygghetsarbetet på skolan. Detta arbete har varit lite eftersatt på senare tid och saknat en tydlig struktur, men elevhälsan förklarar att det nu är "mycket på gång". Elevhälsan beskriver rutinen för när kränkande behandling av elev uppmärksammas, och säger i sammanhanget att de skulle kunna arbeta mer förebyggande och främjande när det gäller värdegrundsarbetet och att de är i de tankarna nu. En representant uttrycker att skolan för närvarande inte har ett fungerande likabehandlingsarbete. Elevhälsan beskriver också en bristande struktur när det gäller aktuella åtgärder kopplade till planen mot kränkande behandling, och uppger att de saknar dokumenterade metoder i arbetet. De uppger att de har pratat om att arbeta utifrån ett årshjul när det gäller trygghetsarbetet, exempelvis behöver de följa upp enkätresultaten och kartlägga trygga/otrygga platser. Hittills har de arbetat med andra saker, säger de, och gör bedömningen att de om ett år har kommit fram till ett tydligare förebyggande arbete.

Rektorn uppger i intervju att hon planerar att under vårterminen 2017 systematisera och dokumentera det som kan utgöra ett målinriktat arbete för att förebygga kränkningar – allt från det som berör arbetsro till sociala aspekter. Rektorn uttrycker att det redan finns ett pågående arbete, men förklarar att det är mycket att bearbeta och att det behöver bli en del av hela skolans organisation.

Lärare som undervisar i förskoleklass och årskurserna 1 och 2 beskriver i intervju att de inte är involverade i någon systematiskt uppföljning av elevernas upplevda trygghet på skolan. Lärare i årskurserna 3 till 6 säger i intervju att skolan tidigare hade ett trygghetsteam som var involverade i arbetet med planen mot kränkande behandling men att det är ändrat sedan i höstas. Lärarna tror att rektorn är ytterst ansvarig för att ta fram denna plan. En lärare beskriver att de går igenom och kommenterar den i arbetslaget, medan någon annan lärare är mer osäker på vad som står i planen. Lärarna säger dock att de har arbetat mycket kring vad en kränkning är, på olika personalmöten på skolan. Även lärare i de lägre årskurserna uppger att de har lyft till diskussion vad som är att betrakta som kränkande behandling.

Skolinspektionen har tagit emot skolans dokumenterade plan mot kränkande behandling "Himlaskolans likabehandlingsplan 2016-2017". Planen innehåller åtgärder

som ska genomföras under den tid planen är aktuell. Det framgår inte i planen vad som föranlett att dessa åtgärder vidtas. Någon redogörelse för föregående års åtgärder finns inte i planen. Vidare anges i planen att en kartläggning av trivsel och trygghet genomförs varje år genom en elevenkät, men resultaten av kartläggningen presenteras inte i planen. Det uppges i dokumentet att planen ska revideras i februari 2017, det vill säga strax före tiden för Skolinspektionens tillsynsbesök.

Rektorn säger i intervju att skolans plan mot kränkande behandling är "gammal" och rektorn vill arbeta med den på ett annat sätt så att det blir enklare och tydligare. Det saknas en uppföljning av insatser från föregående år, uppger rektorn vidare. Den plan som skickats in till Skolinspektionen utgår från en modell som en gång skapades för årskurserna 7 till 9 som då fanns på skolan. Den revidering av planen som skulle äga rum i februari har inte hunnit göras men ska enligt rektorn göras inom den närmaste tiden. Elevhälsans representanter uppger att det inte hunnits med och de vet inte när det ska göras. Elevhälsan uttrycker att arbetet med planen mot kränkande behandling är eftersatt och uppger att de är i startgroparna att förbättra detta arbete.

Motivering till föreläggande som ingripande

Ale kommuns verksamhet uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Ale kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Förutsättningar för lärande och trygghet

Elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete

Skolinspektionen bedömer att elevhälsans arbete på Himlaskolan inte uppfyller författningarnas krav på att vara främst förebyggande och hälsofrämjande. Elevhälsans förebyggande arbete är, av vad som framkommer i tillsynen, i ett uppstartsskede. Detta arbete handlar främst om förebyggande insatser på individnivå inom ramen för särskilda stödinsatser. När det gäller det hälsofrämjande arbetet finns endast skolsköterskans hälsosamtal med elever som exempel. Utredningen visar därmed att elevhälsans arbete inte är främst förebyggande och hälsofrämjande, samt att det mesta av arbetet sker på individnivå.

Ovanstående är inte förenligt med skollagen. Enligt skollagen ska det för eleverna i grundskolan finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 277) anges till exempel följande: Elevhälsans fokus ska inte vara hälso- eller sjukvårdande insatser i snäv bemärkelse utan förebyggande och hälsofrämjande insatser i ett bredare perspektiv.

Rektorn uppger i intervjun att de strävar efter att elevhälsans arbete ska vara främst förebyggande och hälsofrämjande. De har börjat arbeta efter den så kallade

Bergsjömodellen i förebyggande syfte, vilket enligt rektorn haft positiv effekt. En annan förebyggande insats är att de förändrat rastvaktandet i syfte att "hjälpa" eleverna att leka på rasterna. Däremot uppger rektor att de hälsofrämjande insatserna inte prioriterats och rektorn kan inte ge några konkreta exempel på sådant arbete förutom skolsköterskans hälsosamtal i förskoleklass och årskurs 4.

Elevhälsan uppger i intervju att deras uppdrag är att vara tillgänglig för lärarna när det gäller att stödja de eleverna som behöver extra stöd, bland annat som bollplank. Detta arbete blir mer och mer förebyggande, säger elevhälsan. Elevhälsan uppger att rektorn har drivit ett förbättringsarbete det senaste halvåret som också elevhälsan varit delaktig i. Utifrån Skolinspektionens enkät som genomfördes inför tillsynen uppmärksammade skolan att elevhälsan inte upplevdes som tillgänglig, uppger elevhälsan. Deras egen bedömning av detta var att det var krångligt för lärarna att ta kontakt med dem vilket och att detta ledde till att elevhälsans arbete ofta var åtgärdande istället för främjande. Elevhälsan uppger att vid tiden för tillsynen har en annan mötesform arbetats fram för elevhälsan där de träffar arbetslagen regelbundet och arbetar utifrån Bergsjömodellen. På dessa möten tas såväl saker av mer organisatorisk karaktär upp, liksom enskilda elevärenden. Lärarna har också fått i uppdrag utifrån dessa möten att själva sätta upp mål för sitt kommande arbete, exempelvis var ett sådant mål att öka studieron i en av elevgrupperna. Elevhälsan uppger att psykologen har varit involverad i detta och gjort observationer. Även lärare uppger i intervju att elevhälsan har ett system där de träffar arbetslagen och diskuterar elevärenden på individnivå. Lärarna berättar att elevhälsan har funderat på hur detta arbete ska bli mer förebyggande i syfte att fånga upp elevärenden i ett tidigt skede.

Utöver ovannämnda insatser uppger elevhälsan att de är på idéstadiet kring fler inslag av förebyggande och främjande arbete, exempelvis att utifrån det som framkommer på skolsköterskans hälsosamtal komma fram till relevanta förebyggande insatser. Elevhälsan uppger att till skillnad från tidigare har de nu god kunskap om skolvardagen och arbetar för att vara mer synliga för elever och personal. Inom elevhälsan arbetar de dessutom mer gemensamt än tidigare, uppger de.

Studie- och yrkesorienterande verksamhet

Skolinspektionen bedömer att det på Himlaskolan saknas en studie- och yrkesorienterande verksamhet som tillgodoser elevernas behov av vägledning inför deras val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet. Det framgår av intervjuer med lärare och rektor att det inte finns någon struktur eller plan kring den yrkes- och studieorienterande verksamheten, och att det som förekommer är det som undervisas om inom ramen för undervisningen i samhällsorienterande ämnen. När det gäller de yngre eleverna förekommer det också enstaka studiebesök. Vidare framkommer det att eleverna i årskurs 6 som behöver göra sina val av högstadieskola och moderna språk inte får någon information eller något stöd kring detta från skolan. Därmed ser inte rektorn och lärarna till att eleverna får den vägledning de behöver och har rätt till inför val av framtida utbildning. Detta är inte förenligt med författningarna.

Enligt skollagen ska elever i grundskolan ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och

yrkesverksamhet kan tillgodoses. Enligt läroplanen ska rektor ansvara för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.

Lärare i förskoleklass och årskurserna 1 och 2 uppger i intervju att när det gäller studie- och yrkesorientering har de någon gång pratat om yrken, exempelvis vad föräldrarna gör. Det förekommer även i samhällsorienteringen att de pratar om kommunen och vad man gör när man arbetar i kommunen. Ett par studiebesök har också förekommit. Lärare i årskurserna 3 till 6 berättar att den studie- och yrkesorientering som erbjuds eleverna är när de i de samhällsorienterande ämnena pratar om vilka yrken som finns i samhället. De har däremot inte varit på studiebesök eller liknande. Lärarna berättar att de tidigare arbetat med "Operation dagsverke" men det har de inte kvar. Elever i årskurserna 5 och 6 uppger i intervju att de inte känner igen att de pratat om vad de vill arbeta med eller studera när de blir äldre. De känner inte heller till att de har varit på något studiebesök. De har inte pratat om yrken mer än någon gång på SO-lektionen, uppger eleverna.

När det gäller elevernas språkval inför årskurs sju då de ska börja läsa moderna språk känner inte lärarna till om eleverna får någon vägledning. De får det inte av lärarna. I intervju med elever i årskurs 6 uppger eleverna att de har fått en lapp hem att fylla i tillsammans med sina vårdnadshavare, som gäller vilken skola de vill gå på i årskurs 7 och vilket språk de vill läsa. Eleverna säger att skolan inte har informerat om varken skolval eller språkval. Ingen lärare har berättat om de olika skolorna eller vad som kan vara bra att tänka på inför språkvalet, säger eleverna. I intervju med lärarna framkommer det att de inte känner till att eleverna redan fått göra sina val.

Rektorn uppger i intervju att det inte finns några riktlinjer från kommunen om vägledning inför dessa val, eller för studie- och yrkesorienteringen för elever upp till och med årskurs 6. När det gäller att informera eleverna inför skol- och språkval tror rektorn att det har fallit mellan stolarna. Det har tidigare förekommit presentationer om 7-9-skolor men det har de inte nu. Utöver det som finns i läroplanen inom samhällsorienterande ämnen finns ingen annan studie- och yrkesvägledning eller -orientering, säger rektorn och eleverna har inte varit på studiebesök vad rektorn känner till.

Motivering till föreläggande som ingripande

Ale kommuns verksamhet uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Ale kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristen.

Områden där Skolinspektionen inte har funnit brister

Undervisning och lärande

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Ale kommun uppfyller författningarnas krav inom undervisning och lärande.

Bedömning och betygssättning

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Ale kommun uppfyller författningarnas krav inom bedömning och betygssättning.

Styrning och utveckling av verksamheten

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Ale kommun uppfyller författningarnas krav inom styrning och utveckling av verksamheten.

På Skolinspektionens vägnar

Frida Eek
Beslutsfattare

Solmaz Malek Lundin
Utredare/Föredragande

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Himlaskolan

Fakta om Himlaskolan

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Ale kommun under våren 2017. Himlaskolan besöktes av Skolinspektionen den 28 februari 2017 och den 1 mars 2017.

Himlaskolan är en kommunal grundskola med förskoleklass och grundskolans årskurser 1 till 6. Skolan har 209 elever varav någon är integrerad grundsärskoleelev. Skolenheten ligger i Alafors i Ale kommun och leds av en rektor. Till skolan hör också ett fritidshem. Skolenhetens lärare är indelade i två arbetslag: ett för förskoleklass och årskurserna 1 och 2, och ett för årskurserna 3 till 6.

Måluppfyllelse

Årskurs 3

Skolenhetens egen sammanställning av kunskapsresultaten visar att i årskurs 3 bedömdes 93 procent av eleverna uppnå kunskapskraven i ämnet svenska läsåret 2015/16. Skolans sammanställning visar att totalt 65 procent av eleverna uppnådde kravnivån på samtliga delar av nationella ämnesproven i svenska samma år. I matematik bedömdes 87 procent av eleverna uppnå kunskapskraven, medan 35 procent av eleverna uppnådde kravnivån på samtliga delar av nationella proven i samma ämne. I de naturorienterade och samhällsorienterade ämnena uppnådde samtliga elever kunskapskraven enligt skolans egen sammanställning.

Skolverkets statistik visar att mellan 81 och 100 procent av eleverna bedömdes uppnå kravnivån på de olika delproven i det nationella ämnesprovet i svenska läsåret 2015/16. Högst var resultaten på delprovet Tala: muntlig uppgift. I två av åtta delprov uppnådde eleverna ett högre resultat i jämförelse med riket, och i övriga uppnådde de ett lägre resultat. I det nationella ämnesprovet i matematik bedömdes mellan 50 och 91 procent av eleverna uppnå kravnivåerna på de olika delproven. Lägst var resultaten på delprovet Mäta, jämföra, uppskatta tid och volym. I samtliga delprov uppnådde eleverna i lägre utsträckning kravnivån än genomsnittet i riket.

Årskurs 6

Skolverkets statistik visar att i sex av 16 ämnen uppnådde samtliga elever de kunskapskrav som minst ska uppnås läsåret 2015/16. I resterande tio ämnen uppnådde det stora flertalet elever minst betyget E. Vidare framgår att den genomsnittliga betygspoängen varierar mellan 11,5 i ämnet matematik (att jämföra med 13,1 i riket) och 16,1 i ämnet musik (att jämföra med 13,9 i riket). De genomsnittliga betygspoängen är lägre än riket i ämnena engelska, matematik, svenska, fysik, historia, religionskunskap och samhällskunskap. I resterande ämnen är den genomsnittliga betygspoängen högre än rikets genomsnitt.